

ALBINA.

Prenumeratiuni se facu la toti dd. corespondinti ai nostri, si de a dreptulu la Redactiune Stationsgasse Nr. 1, unde sunt a se adresá si corespondintiele, ce privescu Redactiunea, administratiunea sau editur'a; câte vor fi nefrancate, nu se vor primí, éra cele anonime nu se vor publicá

Pentru anuncie si alte comunicatiuni de interesu privat — se raspunde câte 7 cr. de linia; repetirile se facu cu pretiu acadiutu. Pretiulu timbrului câte 80 cr. pentru una data se antecipa.

Pretiu de prumeratiune, pentru Austria:
pe anu intregu . . . . . 8 fl. v. a.
diugetate de anu . . . . . 4 fl. v. a.
patrariu . . . . . 2 fl. v. a.
pentru Romania si strainatate:
pe anu intregu . . . . . 12 fl. v. a.
diugetate de anu . . . . . 6 fl. v. a.

Pesta, in 26 fauru n. 1873.

O depesia ce primiramu alalta-ieri din Dons, ni auuncia:

„35 de membri poloni ai senatului imperial, dupa lungi si infocate desbatere despre atitudinea de adoptatu facia cu proiectulu reformei electorale, dupa ce guvernulu refusa a dá garantiile cerute de poloni pentru concesionile promise salitiei, simtiendu-se prin acésta refuzu intariti in prepusulu nutritu de ei, nemtii ambla a-ii pacali, — in confiantia de sambata sér'a, cu 23 de voturi intra 12 decisera a est din senatulu imperial la a dóu'a votare asupra acelei forme, daca opositiunea pana atunci ar poté-o impedeá, si apoi a incercá in Smolka o apropiare de federaliti di din Boemia si Moravia.“

Dlu corespondinte alu nostru adauge nostrofandu-li pre domni poleci: „Asia-dara se tardu, totu veniti, — veniti cátu de bine éri si fripti!“

Er scirile ce ni aducu gazetele din Viena suna, cá tóta incercárele nemtiloru d'a abapre poloni de la propusulu lor, au remasutara succesu si cá deci agentulu lor, guvernulu Goluhowsky dejá, ar fi plecatu a casa la bovia — cu budiele inflaté.

Ce va mai urmá, vomu vedé. —

Prin bilete de mana ale Imperatului Francu Josifu, Delegatiunile ambeloru diugetate ale monarshiei, séu adeca a ambeloru namitepanitóriis, sunt convocate la siedintie

la Dieta Ungariei numai bine dóra va terdesbaterile asupra bugetulu si cestiu-loru referitóriis la elu. —

Cele mai nóue sciri din Madridu ni acu cá — ministerulu in faci'a evenimenteloru — s'a reconstituitu prin aduarea suverana, facendu-se mai omogenu, adeca, remanendu in postu ministrii: Agueras, Margall, N. Salmeron si Casar; ceia laltí s'au inlocuitu prin: Acoela resbelu, Tutan la finantie, Oreyco marina, Chao la lucrárele publice si prin la colonii.

Radicalii lui Zorilla s'au contopitu plinu cu republicanii, in presentierea criceloru ce amenintia din partea essaltiloru federalisti si incarnatiloru monarchisti.

O depesia telegrafica din Lisabona luni-a trecuta ni spune cá, studintii din pitá'a Portugaliei, domineca arangiara procesiune demonstrativa pe stratele lisabonei, intre eschiamári: „Se tratés Republica!“

Pesta, in 13/25 fauru 1873.

Am atinsu in nrulu precedenté, cá dlui Thiers i-a succesu in comisiunea de 30, in momentulu decisivu, a intórce fora veste spiritelapad doriintia sa si a le face sé priméscu in adu propunerea guvernulu, presentata comisiunei prin ministrulu de justitia dlu Durere.

Acea propunere suna:

„Adunarea nationala nu se dissolvé mai înainte de ce va fi desisu: 1) despre organizarea modulu de transmitere a potestátií legelapre executivis; 2) despre crearea camerei dóu'a si sfer'a de competintia a aceleia; a 3) despre legea electorale.“

Acésta propunere a fostu primita cu 19 voturi contra 11 contrarie. Dar pe langa acésta s'a mai primitu de comisiune, ca guvernulu sé fia insarcinat cu elaborarea proiectelapde lego despre atinele cestuini. —

Dupa cum prispesemu noi, fiindu cá penacéstu triumfu alu dlui Thiers, chiar contratiivitii nestri salta de bucuria, apoi chei'a

lucrului de buna séma va fi, cá conservativii multa stáruintia de acésta cauza a sa. diupreuna cu dlu Thiers s'au fost cam speriatu sé nu numai aléga si tramita represende republic'a democratica din Spania, si asiá tanti din sinulu seu, cari in sinodu nu simtiendu-se ei intr'unu periclu comunu, fecutésa de cátu a se scolá la comand'a cara ce fecera de se apropiara prin concesionile episcopésca, ca si o masina! si — dovereciproce, pentru d'a salvá unii, altii d'a tolerá deau dóra cu cele mai chiare documintu Republic'a, dar cu ea sustienendu conservatieluci sunt caus'a, ce pre cei din Caransebesiu totu mai multu ii incuragiédia a buí oblu pre calea abusuriloru si a absolutismulu, dupa cari apoi preotimea si invetiatorimea atátu de multu si de amaru se plange si se vaiera, foraca cine-va in sa sé fia in stare a ajutá!

Atát'a este positivu, cá „Republ. Franc.“ organulu lui Gambetta, deal reconóscé necesitatéa de care a fostu condusi membrii republicani in comisiunea de 30, candu s'au aliatu cu o fractiune a dreptei, pentru d'a primí propunerea guvernulu, macar cá acésta in tóta privintia este in contra programei republicaniloru, — totusi ea remane sustie: endu cu firmitate acea programa, dupa carea adunarea nationala de astadi nu poté avé chiamarea de constituants, ér mai de parte introd ucerea unei a dóu'a Camere si reform'a legei electorali — nu sunt permisibile de feliu.

Se dá cu scootél'a cá, tocmai pentru evenimentulu óaci votulu comisiunei de 50 vatemai pre monarchistii, si pre republicanii mai extremi, ambele aceste extreme in adunarea nationala vor votá in contra propuneriloru comisiunei, dar centrele impreunate totusi le vor primí cu o maiortate destulu de poterica.

Ori cum, deslegarea se apropia si incertulu curendu trebe sé dispara. —

Se ne interesamu de Sinóde.

Pesta, in 25 fauru n. 1873.

Publicámu mai vale cerculariulu episcopescu, prin care se convóca sinodulu diecesanu alu eparchiei de Caransebesiu, pre domineca Tomei, si totu de o data se dispunu alegerile nóue, pentru unu nou periodu de trei ani, conformu normeloru din statutulu organicu bisericescu.

In nrulu precedenté, (11.) am atinsu la acestasi locu, cumca dupa insciintiarile nóstre din partile Resitiei, alegerile pentru sinodulu eparchiale din Caransebesiu s'ar fi facendu pripindu-se — ca ar pre furisui.

Intr'adeveru, lucrulu are intru cátu-va acésta facia!

Cum, cum nu — se vor fi ordenatu si publicatu alegerile, — nime nu vine sé ni deslucésca; atát'a in sa vedemu, cá Ordinatiunea episcopésca chiar in acedia s'a publicatu in „Telegrafulu Rom.“ din Sibiu, (8/20 fauru,) intru carea alegerile in colegiulu preotiescu aveau a se essecutá, si de buna séma se vor fi si essecutatu.

Firesce, ce mai avea sé interesadie pre cea lalta lume crestina aceste alegeri, candu dd. protopopi si acei dd. preoti, caroru aceia in modulu lor vor fi binevoitu a li comunicá cerculariulu episcopescu, aveau necesarminte a se interesá din porunca!

Statutulu org. ce e dreptu prescrie certe conditii si termine, tocmai pentru ca alegerile sé póta fi de timpuriu tuturoru crestiniloru conóscute si de ochii tuturoru bine controlate; — dar in fine spiritulu si chiar liter'a statutulu se esplica si aplica pretotindeniá cam cum place si vine la socéta capiloru diecesani. Parintele Popasu a doveditu acésta — nu o data.

Gazetele nationali poteau sé ié indemnu a mai critica, dóra si alarmá la acésta ocaziune, si astfelu a face „pres-tiune“ asupr'a domniloru preoti alegetori. Ele — déca la timpulu seu erau informate, reflectau dóra pe preotimea alegetória ca sé se interesadie mai cu

rea ingrigire ce trebe sé o avemu, pentru ca acele fonduri sé fia bine administrate, si sé nu devina préda unoru mai mari, fora satiu si fora Ddieu!

Sé cumpenimu deci bine, si ér sé cumpenimu, si de diece ori sé cumpenimu in cumpen'a morale a sufletulu nostru personele ce voimu a alege si a tramite la sinodulu eparchialu, mai vertosu in cátu pentru Caransebesiu si Aradu!

Mai specialu vorbindu, noi recomandamu poporulu nostru, sé ié de invetiatura esperintia trecutulu si — sé nu mai aléga deputati, despre cari nu poté sé fia convinsu, cumca voiescu, dar — nu numai voiescu, ci si sunt in stare a participá regulatu la siedintiele sinodali.

Relativu la acésta impregiurare denunciámu poporulu alegetoriu, cá buna óra la sesiunea sinodale de anu din Caransebesiu, dintru 40 de membri mireni abia se aflau adunati vr'o 14 séu 15, incátu preotimea, carea ori-cum totu mai tiene ceva la disciplin'a de susu, de si numerulu ei dupa statutu ar fi sé fia numai pre diugetate, adeca numai una a trei-a parte din totalu, ea — puru id se aflá in maiortate decidéotria! Ceea-ce in faci'a legei, este o adeverata anomalía.

Recomandamu deci mai antaiu de tóte, ca sé nu se candidedie si aléga nimenéa, de la carele nu se póteasteptá sicuru, cá se va si in facisid si va participá regulatu la siedintiele sinodali.

A dóu'a — recomandamu a se candidé si alege — pre cátu numeice póte, barbati neaternatori, adeca cari nu stau in legatura de subordinatiune, si mai vertosu nu facia de contrarii nostri bisericesci-nationali; pre cum sunt dregatorii publici, etc. etc. —

A trei-a, ori unde alegetorii n'au in demana candidati dintre barbati nostri cei — peste totu cunoscuti si probati vechi luptatori, sé caute a ingagiá si a alege dintre barbati nostri cei teneri, de curendu esiti din scoli si plini de zelu si credintia catra bisericu si natiune; mai departe sé aléga ici-coliá si dintre carturarii din poporu.

Barbati cei teneri si bravi, de timpuriu trebe intrudusi in lupta, de timpuriu trebe adaptati cu spiritulu institutiuniloru si drepturiloru nóstre; pentru ca ei — mane-poimane, dupa taberirea séu caderea in momentu a celoru mai vechi, prin sciintia loru si cu braciul otielitu in lupta, sé fia in stare a continuá drepturile si interesele bisericiei si autonomiei nóstre; — ér cei devotati acestorasi cause din poporu, dintre plugarii nostri, in persóna sé véda si sé se convinga cá: cum se dregu — susu la culme — interesele sacre ale poporulu, sé conlucre la acésta si sé faca ei de a dreptulu marturia la poporu despre acésta!

Noi — mai dilele trecute avuramu fericirea d'a vedé o lista lunga de atari barbati juni, si de multu am invetiatu a cunóscé o multime de plugari, fórte demni si — toti bine calificati si pré bine dispusi pentru d'a primí mandate la sinodele eparchiali. Nu li vomu vatemá modestia aceluor juni si a aceluor sateni publicandu-ii aci dupa nume; dar — dicemu stimabiloru alegetori de ori si unde: „Cautati si veti gási! — intrabati si veti — aflá!“

Despre interesulu si calificatiunea pentru atari mandate a braviloru nostri invetiatori nationali — am vorbitu nu o data in acésta íoia, nu o data am a-trasut atentiunea publica asupr'a acestei clase de carturari nationali, atátu de fo-

*De o data cu corecturele acestui articlu primimu de la posta Cerculariulu prin carele se publica alegerile pentru dieces'a Aradului, carui etu vomu dá locu in numerulu viitoriu.

lositoria natiunei peste totu si poporului de rondu desclinitu. Si totusi nu tie-nemu de prisos a recomandã si la acêsta ocaasiune espresu acêsta clasa, celei mai depline respectãri din partea alegetorilor!

Repetim eu — dupa nume n'am afiatu cu cale a numi — noi din a nãstra parte pre nimenea, nici pentru a fi respectatu, nici pentru a fi eschisu la urna: totusi dechiarãmu cã, — decã, si ori-unde ni se va cere acêst'a in casuri speciali, pre cale publica s'eu privata, suntemu gat'a — cu tãta loialitatea si sinceritatea, dupa cea mai curata consciinta a nãstra si a celoru de o credinta cu noi, a ne pronuncciã s'i despre persone dupa nume.

Atãt'a este ce in acêsta momentãsa afacere, in acestu supremu momentu — inconoscintãmu, propunemu si recomandãmu celei mai depline atentiuni si si mai caldoroese interesãri a stimatului nostru publicu natiunãlu. —

Astfelu urmandu cei chiamati la alegeri, suntemu convinsi cã vor pasi bine si cã — celoru curati la inima si tari la virtute — binecuventarea ceriului nu li va lipsi!

Am disu.

V. Babesiu.

Posta, in 26 faurã n. 1873.

Atentiune — iubite cetitoriu! atentiune, — cãci mar's a cadutu!

Prin gur'a dlui de Trefort, ministrului regiu de cultu si de instructiune, guvernulu magiaru, in siedinta de alta-ieri a Casei reprezentantilor Dietei unguresoi, spuse lunei oficialmiote, chiaru si lamuritu, cã — unde tinde politic'a magiara, ce este scopulu de statulu domniloru, caroru Imperatulu Franciscu Josifu la anulã Domnului 1867 li-a datu pre mana tier'a si urma a li imprumutã vëdi'a si puterea monarchiei!

Ca de introducere la desbatere asupra bugetului ministeriulu de cultu si de instructiunea publica, dlu Trefort rostì o ouventare de o òra de for'te mare insemnate, intru carea elu percurse si marcã intregu campulu instructiunei si cultur'e publice, desvoltandu directiuni si demascandu scopuri si planuri, si pronuncciandu principiã si sentintie, chiaru si limpede, si fora reserva si fora sfidã, cum in er'a acêsta nãua, din gur'a oficiale, in adunare publica a Dietei — inca nu s'a auditu!

Tãte cãte noi, de siepte ani de zile, din manifestatiuni indirecte si aparitiuni sficioase, am insinuatu magiarismulu insolintu, si pentru cari am fostu botesati si bucinati de inamicu de marte ai natiunei magiare si atacatori orbiti de patima si domniloru de la putere, — tãte acêlea ouventu de ouventu, litera de litera, se reconoscera de adeverate — cu unu aeru de cea mai naturale si mai completa indreptate!

Dlu ministru vorbi o òra despre starea, lips'a si important'a si medilãcele de cultura, trecu in revista critica Universitatile din Buda-Pesta si din Clusiu, Politechnic'a din Pesta, preparandile pentru profesori gimnasiali si de scõle reali, academi'a de drepturi din Sibiu, scõlele de desennu, scõlele reali, scõlele populare, preparandile pentru invetiãtori, inspectoratelu s'eu adevãra institutulu de revisori scolari, invetiãmentulu in fostaie grantie militarie, scõlele civili secundarie, institutelu peatrãtoria de copilasi si copilitie si in fine cultur'a publica in generalu, — despre tãte vorbi de la inima, tãte le trecu in sistemateca revista, dar tãte bine astfelu, incãtu — stergendu duãue cuvintiele ce scapã acolo unde vorbi de gimnasia, si unde dise cã, la Zombor are s'e se infintiedie unu gimnasiu de statulu cu privintia la natiunalitateã serba, si in Munkãcs unulu cu privintia la cea rutena, — stergendu acêste duãue cuvintiele, ori cine, ce nu cunoãce Ungaria, Transilvania si Banatulu, si nu scie cã duãue treimi a poporatiunei din acêste pãrti ce astadi se numesu „Magyarország“, va trebui, si ou cea mai ourata consciinta va potè s'e jore, cã — aci, in acêsta tier'a, nu traiesou alte popãra, nici mai sunt alti òmeni, de cãtu numai si numai magiari, — si nici cã mai existu de felu alte interese indreptate, de cãtu numai si numai cele magiare, sengure si eschisive!

O carte voluminãsa s'ar potè scrie despre acêsta minunata vorbire a dlui ministru Trefort, si comentaria s'ar potè face, si consecintie s'ar potè trage — in infinitu — despre ea si despre aprobãrile si aplausele multimei!

Dar noi — cauta sã ne marginim e citãprindu cea mai mare parte din tier'a, statulu, si comentã numai essint'a, unele pasajia me-patri'a comuna, va fi in starea desvoltã putere? morabili si pregnanti, fiindu noi convinsi, cã Dlu Trefort la tãte acêste cãstiuni, de si ajunge si atãt'a si prè ajunge, pentru d'a amarim de a dreptulu, dar indreptminte ni dã resimimele si d'a desteptã indignatiunea tuturorãpunsu destulu de chiaru.

romanilor de omentã, de la Tizza si pana la Nistru si pana la Gurele Dunarei!

Dlu Trefort dise, cã „guvernulu, abastendu-se de la modalitateã publiculu si parasindu lumea aspiratiuniloru ideali, trebus s'escia precisu, ce vr'e si ce potè s'e vr'e, intru imprejurãrile existintie ale societatei, pre cari nu este cu potintia de a le modificã in momentu.“

Cele ce urma decì, sunt vointi'a curata a guvernulu, si — fiindu ele tãte aplaudate de multimea magiara, sunt si ale multimei magiare, sunt si ale multimei, fora diferentia de partita.

Dlu ministru afirma cã — „tier'a pretinde, ca pentru interesulu invetiãmentulu popularu, pentru sciintia si pentru arti, din partea guvernulu si s'e face mai multu de cãtu pana acuma.“

Acêst'a am afirmatu si noi de nenumerate ori, din alu nostru puntu de vedere. Si — ce respunde domnulu ministru la pretensiunea tier'e?

„Acêsta pretensiune si asta expresiunea in bugetulu Ministeriulu instructiunei publice, in preliminariulu de speã mai multe.“

Tier'a cere mai multu; ministrulu dise: reconoseu trebuint'a si indreptateã si — èta preliminiedi mai multu, cu aprãpe unu millionu de florini mai multu. Dar deschidemu si cercetãmu preliminariulu, si nu gasim mai nimio'a preliminatu pentru limb'a si cultur'a celoru aprãpe trei millioãne de romani din tier'a; nu gasim de cãtu institute si scopuri magiare de cultura! Va s'e dise — numai magiarii, cele 5—6 millioãne de magiari sunt tier'a?!

Dar bine; apoi romanii — nu contribuiescu si ei, de-ii ustura pelea! Si — e dreptu, e onorabilu, a luã din pung'a altora si a folosi numai pentru sine?! Nu e acêst'a chiar politic'a comunardiloru?! —

Insa — dõra dlui ministru mai incolo ni va aplicã altmintrelea acêsta cãstiune.

S'e mergemu pe rondu si s'e vedemu.

Dlu Trefort reconoseu repetitu, cã „literatur'a sciintificã magiara este seraca;“ reconoseu cã, „afãra de Turcia, nu mar'ã unu òra tier'a, atãtu de remasa indreptu in sciintia, casã Ungaria.“

Astfelu — va se dise — au ocrotitu dd. magiari tier'a — pana la 1848, si astfelu o ocrotiescu pana astadi; si ou tãte acêstea — popãrale sunt date la discretiunea loru, in numele si pentru scopurile civilizatiunei!

Acêst'a aplica in modu invederatu — starea ticalãsa de barbaria, demoralisarea comuna, anarchi'a in administratiune la noi.

Èta valõrea pactulu de la 1867!

Dlu Trefort sustiene cã — „cãstiunea de cultura este cãstiunea de vie'tia pentru Ungaria“ si reconoseu in celu mai deplinu modu sentint'a lui Bacon cã — „sciint'a e putere.“

Si inca un'a ni spune si ni aplica dlu ministru; elu dise:

„Ori cãtu vom speãd pentru invetiãmentulu popularulu, acestu invetiãmentu nu va produce fructulu doritu, decã nu va fi preingritu pentru unu invetiãmentu mai naltu, precum mai de parte, invetiãmentulu superioru nu va avè succesu, decã vor lipsi scõle medie bune.“

Ei bine, acum sã vedemu, cum dlu ministru aplica in essecutiva acêste mari adevãruri.

Este sciutu cã, romanii aprãpe trei millioãne n'au nici unu institutu de invetiãmentu superioru, cã statulu in medilõculu romaniloru in Clusiu, a creatu o universitate magiara, ca rea costa 160,000 fl. pe fie-care anu, din pung'a comuna; — este asemenea sciutu cã, statulu Ungariei, din cele vr'o 4 millioãne ce ie pentru instructiune din pung'a comuna, nu ni-a redicatu nici macar unu gimnasiu si macar unica scõla reale; ba inca cã — guvernulu domniloru nostri a mersu oblu asup'r'a vietii celoru vr'o bieste duãue-trei gimnasia ce poporulu nostru si-a redicatu din crunt'a sa sudõre; este in fine sciutu, cã in privint'a scõleloru nãstre poporali confesionali, dupa lege si in fapta ni se denega ori-ce ajutoriu; si apoi eã totu asemenea este si la cele 2 millioãne de slovaci, 1/2 millionu de serbi si diumetate de ruteni; — ei bine: apoi acestu poporu de sãssu millioãne, acêst'a nu completãdiã tier'a? nu este parte constitutiva a statulu? s'eu — fora cultur'a acêstei enorme masse de poporu — tier'a se va potè dice candu-va culta si civilizata?! Si — fora cultur'a acestoru popõra, cari ou-

dupa lege, este o unãta chiar in man'a celoru mai tari, spre impilarea si despoiarea celoru mai slabi! nu, atare statulu nu e statulu monarchicu-patriarchalu, ci e acøea ce se numessu „oligarchiã“, adevãra o stepanire maieștrita absolutã a minoritatiloru preste maioritati, spre esplotarea acestora, pentru scopurile acøloru.

Cine astadi se mai potè indoi cã la noi de la 1867 incoci s'a instalatu si se sustiene atare statulu?! Si — cine deci nu va aflã lucrã naturalu, cine — dupa legile naturei, dupa logica, ni va potè luã in nume de reu cã, prãlarga tãte innascut'a nãstra credintia si alipirã contra Tronulu imperatescu, ni-am atientiõu ochi spre Spania, ne interesãmu cu atãt'a simpatii si ardõre de Republica si de progresele ei, si — vedindu-o consolidandu-se si prosperandu par' cã resuffãmu mai usioru si jugulu strainu nu ne obõra la pamentu, nu ni rapeseu pana chiar sperant'a in viitoriu!

Am dorì ca cei de susu s'e ne prieãpa s'e se convinga de realitateã si sinceritateã de chiaratiuniloru nãstre, si s'e veda si ounoãca unde conduce — ca din adinsu, ca si cu o putere fisica neresistibile — politic'a de astadi, in mele si mintile popõraloru nedreptate!

Acêstea pretramitiendu, pentru aplicãrã mai de a prãpe a spiritulu, ce astadi domnesu in Spania, aflãmu demne de a le traduce cuvintele ministrulu presiedinte Figueras, pre cari acêst'a in adunareã suverana a Curtiloru caracterisã situatiunea in intru, si cari pãservi de invetiãtura si popõraloru, si domniãriloru.

„Noi“ — dise elu, „demultu dejã s'eu temu republicanì, si ou tãte — noi nu suntim cari aduserãmu la cadere monarch'i'a. Nu; ni n'a onoritu monarch'i'a, cã sa singura de n's'a stinã! Cu Ferdinandu a incetat d'a tratã monarchia tradi'iunelu, cu Elisaveta monarch'i'a parlamentaria, si cu Amadeu, renunciãrea lui, monarch'i'a democraticã. — noi am creatu Republic'a, ci o au creatu imjurãdile: puterea naturei, istor'a si toriu opiniunei publice ni-au adus'o. Salutãdmu public'a, ca pre sãrãle, ce naturalmintu se rapeste patri'a nãstra!“

Asemenea merita a fi notatu la acestu din primele mominte ale Republicei, o epã a lui Castelar contra Garibaldi, eroulu sãdã din Caprera. Ea suna:

„Generãle! In Spania s'a proclãmã Republic'a democraticã. — In acestu momentu candu poporulu spaniolu pronuncciã acêsta rãre, amicu saluta pre amicu, devotulu viitoriu pre eroulu legendariu alu Republicei.“

Cøea-oc lumea nepreocupata mai ni admira, èr pre contrãriã libertatei popõrale, face s'e despere e, moderatiunea de care ou espusu succesu se adopera supremii factõr astadi ai republicei, adunareã suverana si verniulu.

Pre candu pre de o parte ultraistiã, si me comunardii, se respingu si se eschidu, de alt'a — titelu si decoratiunile se sterg si amnestia se publicã pentru toti cei-oc cauz'a credintiei si lucrãri loru republicei aflau areatati s'eu persecutoti.

Acêsta atitudine sublima a capilerã publicanti insuffã respectu, si — precum din capulu localu observãsemu, dejã in cea robela se redica voci pentru depunãrã meloru si reconoscãreã Republicei.

Firesce deci, cã acêste succese ne cøescu nespusu pre monarchistiã incarnã cã deci acøstia totu mereu respandescu alarmãtorie si cøbe rele contra Republicei ispanice, tindiendu astfelu a interitãtã intrãga in contra ei, — pana acuma in celu mai pacinu resultatulu. —

Diet'a Ungariei.

Pesta, in 26 faurã.

Bugetulu si totu bugetulu este obiectu a sup'rã caruia discu'tu si votãdia tramã poporulu. Si — chiar dupa parerile orgãr guvernamentali, nu este sperantia cã di-uneã asup'r'a acestui bugetu s'e se inchatã nãute de santele pasoi.

Intr'acøea dnii ministri se'ntrecu desvoltã care de care mai vaste, mai prometitorie si fericitorie programe in viitoriu. Si — mirabile dictu — dnii astfelu de fantasia viua documentã in scrierile lor, incãtu prin fantasticele tablã „splendidulu“ viitoriu, aciu farmedã pre cei mai luminati patrioti din opo-

Dar — nu multu potè tienè acøst'a eu frase si dictiuni frumõse, cã r'i'a generalã cauta s'e deschida ochii celor mai au ochi, si se va vedè apoi realitateã.

iloru. Dreptu dovéda despre acést'a este ca-
sulu cu dlu *Kerkápolgyi*, ministru financiaru,
carele la inceputul discutiunii a sup'a buge-
tului printr'unu lungu si de ai soi multu comen-
tatu si laudatu discursu, desvoltandu o vasta
programa pentru administratiunea si aducerea
la flóre a financiarilor in viitoriu, se numi-
se puna si de catra unii din opozitiune,
Messia financiaru, alu odinóra atátu de
gloriosului, éracuma atátu de decadiutului
Magyarország. Dar dupa ce capetele imbe-
tate cu frase se mai tédira, dlu *Kerkápolgyi*
dupa trei septemani dejá se dovedi de — „pro-
fetu falsu,” constatandu-se program'a sa de
fruptu alu unui talentu bogatu in dictiuni far-
macatiórie dar — sterpu de conceptiuni reali! —

Mai de unadi dlu ministru alu comunica-
tiunilor insufletu de asemenea pana si pre opo-
zitiunali prin planurile sale d'a face Ungaria
asemenea *Belgiului, Franciei si Angliei*, in
punctu comunicatiunilor. —

In siedi'tia din 24 fauru, altu d. ministru,
alu instructiuni publice, dlu *Tréfort*, adeca —
acéla, carele acú patru ani pre magiari ii numise
barbari moderni, in memorabilulu seu dis-
kursu, specialminte spre mare necesu alu mul-
turu domni magiari, ce au pretensiunea d'a fi
arte civilizati si d'a propagá dejá si ei cultura
si civilizatiune la popórale despre orientu, —
cum teneatis! — elu dlu *Tréfort* constatá cá
— dieu nu e cultura si sciintia in tier'a santu-
ni *Stefanu*, cea de aprópe 1000 de ani oco-
rita, adeca impilata si sup'a de aristocratia
unui poporu si astfelu trecutá de la barbarii
istoricii vechi la barbarii moderni! — nu e, re-
petim, cultura si sciintia, ci trebuie imprumu-
tata si importata din Germani a cea bogata! —

Altele abia merita a mai fi amintite din
Diet'a ungréscá. —

Fagetu, in Carasiu, 7/19 fauru 1873. *

*(Decadinta morala a poporului de o par-
te, — si pauperismulu preotimesi noastre de al'a,
— dóne rele ce reclama vindecare grabnica!)*
Interesulu cu care urmariti, dle Redactore,
miscamintele noastre nationale-bisericesci, me-
dicamanta se apeluze la bunavoint'a DVóstre,
rogandu-ve a-mi dá si mie pucinu locu in
colónele pretiutului diariu „*Albina*,” — un-
de atátu de multa sa a expresiunea adevérata
dorintilor si aspiratiunilor noastre nátió-
nale — dorindu a descrie pe cátu numai mi-
seriile modestele poteri — adevérta stare a
severiloru din acestu districtu.

Indolinta sub care s'au petrecutu alege-
le comitetelu parochiali prin comune, si de
asemenea ale deputatiloru la sinodulu pro-
topresviteralu, este o esperintia amara si depri-
matoria, carea ne face sé cunóscemu, cá popo-
rulu nostru prin coruptiunile si prin adapá-
rile cele spurcate din partea stapaniloru dilei, s'a
demoralisatu reu, inim'a lui s'a molipsitu de
morbulu perirei, de unde este cá elu nu se pöte
entusiasma mai multu — nici pentru ideile cari
pana ieri i erau sante!

Patim'a acést'a a coruptiunii prin beutu-
ri s'a introdusu si in biseric'a nostra intru atát'a,
in cátu ne amenintia seriosu indiferentismulu
religiosu de carele pana acum'a despotii se
temeau, ér astadi domni *Stepanitori* constitu-
tionali ai nostri, dóra toamai se bucura! Par' cá
necuratul s'a incubatu in sinulu multimei, si
— ori-ce incercare de a capacita, ori ce essem-
ple pentru d'a presentá pericululu celu mare ce
provine de aci, remanu fora efectu nepotendu
strabate la anim'a poporului.

Intrebu dara: cine este chiamatu a se
luptá cu acestu reu, a veghiá sup'a morbului,
a preveni demoralisarea si degenerarea totale
ce amenintia cu descompunere societatea?!

Chiamarea acést'a e generala, a tuturoru
celoru buni, e o detorintia strinsa a intre-
gei intelegintie romane; totusi am auditu in
privint'a acést'a pe multi dd. si a nume pre unii
romani din Lugosiu afirmandu: cá detorint'a
pentru indreptarea moralitátei poporului cade
numai sup'a preotimesi, ca un'a ce e in con-
tactu directu cu poporulu, ceea ce nici eu nu
asi poté trage la indoieála, déca asi vedé pre
preotime intr'o stare morala si materiale mai
buna, si pre mai marii ei — mai multu inve-
statori si mai puinu jafuitori!

Dar totusi fiindu cá ni place a impune
cu tóte ocasiunile greutati si responsabilitati
preotimesi, fia-mi permisu a afirmá cá preotimea
acéstui tractu, cu pucina exceptiune in privin-

* Fiindu la ordinea dilei sínódele eparchiali,
artiele ce se repórtá la aceste sínóde ii publicámu
cu preferintia. — Red.

ti'a unoru desertori in castre straine si a unoru
pucini fora calificatiune, intréga este devotata
ate si védia, nici va avé elu curagiulu d'a bra-
binelui comunu; cá precum in trecutu mai marii
vá tóte greutátiile si luptele ne-amice, indrep-
erau batajocoriti si maltratati pentru natiune
tate in contra lui si á poporului!

si religiune, adeca pentru apararea si cultiva-
rea acestora, asiá in presinte preotimea nostra
ci cu cea mai deplina bunavointia, chiar nici
se nisuesc a premerge cu bunu essemplu na-
te si religiose, sunt in stare de a-si prenumera o gazeta na-
te si religiose, sunt in stare de a-si prenumera o gazeta na-
de nu in multe privintie l'ar impedeá impre-
tuniá, nici macar „*Albina*” cu pretiu sca-
giurárele fatali, cari intru stát'a au cuprins'o si diutu!

O a dóu'a scadere fatala e, cá preotimea
nostra, ce se dice per eminentiam nationale, de
asusu nu este aperlata, de diosu nu este crutiata de
feliu. Afurisit'a politica magiara de astadi, vedien-
du cá preotulu nu predica si nu latiesce corupti-
neá si nemoral'a, si cá s'a insiratu in falan-
gea nationale, — defaima pe sub mana tóte in-
treprinderile, ori cátu de sublimi, ale preotu-
lui naintea poporului, pana candu acest'a sesusu,
nu numai cá calca tóte sfaturile bune, ci inca
redica incuse false in contra-i la consistoriu,
agravandu-lu cu cáte de tóte scoornituri verdi
uscate! Consistoriulu nostru apoi mai soi-ar
Ddiu, dupa a cui inspiratiune — tiene cá
unde suntu 2 acuatori, ori ce felu de persóne
se fia ceia, caus'a e din destulu motivata, si
asiá face bietulu preotu acusatú o mia de na-
casuri si-i amaresce si mai multu tóte dilele
vietii!

Altcum inse vorbescu sa. canóne si legile
civile; acestea ca si acelea au stabilitu óre cari
norme pentru a se pune stavila unoru asome-
nea denunciatiuni órbe.
„Déca incus'a data asupra vre unui pre-
otu se dovedese la forulu competentu, de nete-
meinic'a si resp. falsa, si cá cuprinde numai o
calumniá, atunci acuatoriulu fia preotu fia
mireanu, se pedepsece in intielesulu c. 9 conc.
alu II. cu aceasi pedépsa, cu carea s'ar fi pe-
dipsitu acusatulu, déca s'ar fi aflatu vinovatu:”
(Póena Talionis.)

Asemenea s'a ingrigitu si legislatiunea
tierei, buna óra prin legea comunale contra
atacusiloru nedrepte. Cap. VII. §. 87.
Credú cá in procedur'a judeciale ce
este sé se elaboneze, s'ar poté stabilí astfelu de
satisfactiuni si pentru peotii ce pe nedreptulu
sunt denunciati si persecutati.

Atragu deci atentiunea sinodului a sup'a
acéstui impresariu, pentru da a lui masurile
cele mai energice spre delaturarea reului
ce bantue preotimea si i ruineá fundamentulu
morale in poporu. Fabriciu.

L. Versietiu, in 12/24 fauru.

(Dispusetiuni — intr'adeveru ca si pe fu-
risiu!) Este fapta deplinita scirea ce o primi
„*Albina*,” din comitatulu *Carasiului*, pártile
Recitei: cumca *alegerile deputatiloru la sino-
dulu eparchialu de estu anu, — pana n'a fi
publicatu bine cercularulu archiereescu, se sé
efectuescu, adeca sciti asiá, ca se nu le scia, nici
controleze — dusmanii cei amarnici ai — abu-
suriloru de susu!*

Cumca este asiá, pricepem noi, lumea
cea profana, din „*Telegrafulu Romanu*,” si a
nume dintr'unu cerculariu alu dlui episcopu
Popasu, cu datulu 30 ian. a. c.

Din acelu cerculariu se vede apriatu: cá
terminulu pentru efectuirea alegerei deputati-
loru din statulu preotiescu s'a pusú inca pe
joi-a trecuta, adeca 8/20 fauru a. c. va se dica
de locu la 8 dile dupa emiterea cerculariului!

Va se dica: *Eparch'a Caransebesiului*
— dupa puseitiunea sa topografica, este atátu
de fericita si bine situatá, in cátu cerculariulu
cestiunatu, de la *diu'a detárii*, adeca din 30 ia-
nuariu, — pana la 8 fauru in restimpu de abia
9 dile, s'a purisatu, subscrisu si expeditu; a
cercularu pe la tóte oficiile protopresviterali,
s'a publicatu si premergendu tóte acestea, ca
printr'unu fulgeru electricu, — totu in acestu
scurtu terminu se si efectuirea iute alegérei!
Minunea minuniloru; lucrú pan'acuma ne mai
audit, — totusi fapta implinita!

Gratulámu clerului si poporului dreptu
credintiutu din de Ddiu scutiit'a diecesa, cá-si
are dejá pre deputatii sei din cleru; dar toto-
data ni permitem a-i intreba pre dragutii de
dd. consistoriali de acolo:

Cum si esplicá si cum vor justificá ei di-
spusetiunile §-lui 91, lit. l) din Statutulú org.
unde apriatu se prescrie, ca: „*Alegerile depu-
tatiloru se efectuescu in restimpu de siese
septemani* inainte de *Dominec'a Tomei*!”

Noi asiá credem, cá la facerea Statutu-
lu org. respective la precisarea aceste dispu-
setiuni s'a avutu in vedere impregiurarea: pre-
gátirile necesarie spre acestu scopu, pentru

oare se recere nesmintitu timpulu de siese sep-
temani, dar ce fapt'a *Caransebesieniloru* des-
minti in modu eclatantu! Unu „*clicasiu*.”

Temesóra, 12/24 fauru 1873.
Dle Redactore! Vinu a Vi dá dreptu, cá
nemoral'a astadi intre poporu, pana diosu in ce-
liba, unde numai ajunge influint'a domnéscá,
se latiesce si sustiene in modu infioratoriu.

Cele mai infernali instrumente si unelte
prin cari se propaga demoralisarea la noi in
Comitatulu nostru, in alu caruia frunte, pre
cum ati scriisu o data, stá unu filosofu, sunt
fora tóte indoieála judii comunali, a nume la
romani, cari — cu pucine exceptiune, mai toti ne-
buniti de o ambiitiune próta, se credu domni,
pre candu ei sunt slugile ticalóse ale domniloru
straini, si-apoi parte mai mare respindú-si ave-
rea propria, devinu préd'a jafuriloru si forade-
legiloru.

Vi aducu de essemplu aci casulu din *Se-
cusigiu*, acésta frumósa si mare comuna ou-
ratu romanesca, carea a desteptatu invidi'a
strainiloru, de unde apoi su urmatu planuri
pentru nimicuirea ei prin demoralisare, spre
care scopu s'a alesu prin influint'a si presiunea
domniloru, si se sustiene de multi ani, in con-
tra opiniunii publice, unu jude comunalu, omu
ruinatu moralicesce si in avere, dar d'alta parte
gat'a d'a dá legatu si pre tata-seu domniloru,
déca ar cere acestia asiá!

Acum de curendu acolo se intemplá unu
omoru dintre cele mai infioratiórie, a unui
uaurariu betranu cu numele *Istvanescu*, pre
care in casa la elu 'lu spintecara duoi inai,
aprópe ruditi si impretenti cu judele comu-
nalu, taindu ei totu de o data in celu mai
crudu modu pre o fôta mare, ce se aflá in
casa la acelu betranu. Tóta lumea crede cá
acestu omoru s'a facutu cu scirea judelui co-
munalu, carele si elu numera intre detora-
sii betranului, si carele iususi la diferite oca-
siuni se se fia datu pre facia de reu atinsu
si compromis; faptuitorii sunt arestati: inaa
— este ingrigitu, asiá se suna si se crede, pen-
tru scaparea loru! Ómenii vorbescu pe strade
si prin birturi, dar o data cu capulu nime nu
outésa a face marturia la judecata, cáci —
vai de acel'a, care 'si [atrage un'a jadelui, epri-
pim'u de domni!

Eu scriu acést'a, a nume pentru d'a au-
ce acestea la conosciint'a „*filosofulu* nostru
supremu comite si de a atrage atentiunea pu-
blicului si a judetului asupra acestoru impre-
jurári. —

Altu casu nu mai puoinu scandalosú si
caracteristicú s'a intemplatu cu judele comu-
nalu din *Calacea*. Acestu omu, ér unéla órba
a domniloru, pre o femeia onorabile din locu,
cu numele *Alca Munteanu*, pentru cá a avutu
ceva cërta cu muerea sa, a prins'o si a judeca-
t'o, si legandu-o de unu stálpú a batut'o in modu
infioratoriu!

S'a datu in judecata, s'a constatatu ade-
verulu si cumplítulu abusu de potere, si —
citi ce pedépsa i-a facutu tribunalulu ungré-
rescu? *Optu dile* de aresta si 20 fl. spese!!
La atát'a ajunsu bietulu poporu: 'lu
tractéda canescó, ér, canii sunt tractati dom-
nesce!

Acésta cause e in apelata la Tabl'a re-
gia, si suntemu curiosi se vedemu, óre acolo
este dreptatea mai — drépta!
Curendu voiu continuá. —

Folia, cettulu Temesiu, in 10 fauru n. 1873.

Multu stimatú dle Redactore! Sè-mi fia
iertatu si mie, unui simplu economu, dar tare
interesatu de binele poporului si alu natiunii pre
iubite, a Vi aduce la cunoascintia o miscare na-
tionala, ce e dreptu locala, dar totusi doveditó-
ria de latirea unei mai bune priceperi la poporu,
asiá dicendu de petrunderea adevératei cunos-
cintie de adevéru si de dréptate — pana diosu
in cele din urma peture ale poporului romanu.

Septemana trecuta, joi si vineri in 7 si
8 fauru n. in comun'a nostra, conformu legi
noúe, s'a desbatutu preliminarului epeselu
pre anulu acést'a. Aci, ajungendu vorba la
rubric'a pentru prenumerarea de toi, dlu nota-
riu *Caraimanu*, (ce se tiene de omu de nenulu
nostru,) propuse numai prevederea pentru
o fóia nemtéseca si un'a magiara, — toamai de
cari multimea nu póte sé se foloséseca de fe-
liu! dlu notariu nu avea altu temuiu, decátu
cá — asiá a fostu si pana aci. Dar poporulu
romanu in data 'si aduse a minte, cá — legea
nu de aceea i-a datu dreptulu in mana, ca sé
lese tóte, si cele rele, ca pana aci. Deci se scu-

—

